

De grootinquisiteur

“Als je vóór menselijke waardigheid kan kiezen kun je er ook tegen kiezen.” (239)

De grootinquisiteur van Sevilla (deel II, boek 5, hoofdstuk 5; II-5.5) is een bekend hoofdstuk uit het boek *De gebroeders Karamazov*.

https://nl.wikipedia.org/wiki/De_grootinquisiteur_van_Sevilla

Safranski vraagt zich af of voor Hitler ook geldt dat het cynisme van de middelen het moralisme van de doelen dient.

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-9

Vorbij goed en kwaad?

Behaaglijkheid = nihilisme zegt Hitler. Hij wil zijn plan verwerkelijken en mensen worden slechts een middel om dat doel te bereiken. Hij zegt ook dat de mensen zich niet waardig hebben getoond wanneer hij zelfmoord pleegt. (243)

Maar kunnen we daar iets tegenover stellen in de ontluistering van de metafysische zekerheden?

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-9

Epicurus argumentatie

1. God wil het kwaad uit de wereld wil helpen, maar kan het niet kan. Hij is geen god.
2. God kan het wel, maar wil het niet . In dat geval is God zelf kwaadaardig dat is geen god.
3. Als God het kwaad kan noch wil verhelpen, is God zowel afgunstig als zwak.
4. Dat God het kwaad uit de wereld wil helpen en er ook toe in staat is, is in strijd is met de werkelijkheid.

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-9

Job

Job is in de ogen van zijn omgeving een goed en vroom man. Satan zegt hij is zo vroom omdat het hem meezit. Die uitdaging gaat God aan en hij ontnemt Job alles. Jobs vrienden zeggen; ‘dat zal je wel verdiend hebben’. Immer’s God is goed. Maar Job houdt én zijn onschuld én zijn vroomheid overeind. En terwijl God alle registers opentrekt om te laten zien hoe machtig hij is, stelt Job dat daar zijn vroomheid niet van afhangt. Vroomheid is geen mooie angst.

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-9

Job

Ook als het kwaad er is en het is geen rechtvaardige straf, maar zinloos lijden, dan nog behoudt Job zijn moraliteit.

Job gaat niet het kwaad goedpraten én hij gaat niet mee in het kwaad.

‘Met zijn gezindheid bewees Job’, schrijft Kant, ‘dat hij zijn moraliteit niet op het geloof baseerde, maar het geloof op de moraliteit baseerde.’(259)

Het kwaad_Maieutiek_versie2018-9

Rol van de rede

Leibnitz houdt een goede God overeind die we ook nog kunnen begrijpen. 'dit is de best mogelijke wereld'. Kant zegt later over dit theodicee-proces dat de rede hier in alle drie de rollen optreedt: zij is - als de god van de rede - de beklagde, zij is de aanklager en ten slotte ook de verdediger. Bij Job is er echter een verschil tussen rede en geloof.

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-9

Agnostische versie van Job

We hebben een transcendent moment nodig. Niet omdat we weten, of ooit kunnen begrijpen, wat de bron van dat goede is, maar omdat we steeds boven onszelf uit blijken te willen reiken. Geloof kan daarbij een bron van inspiratie zijn, maar juist als de twijfel wordt uitgebannen kan geloof zelf ook een bron van kwaad vormen.

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-9

Transcendentie of materialisme

Freud vraagt zich af mag ik het de mens aandoen dat ze het geloof als religieus sprookje gaan zien? (262) wat *es* was moet *ich* worden, maar kunnen alle mensen als Job worden?

Goethe schrijft Faust als een oplossing waarbij de wereld juist het geheel gaat worden. Maar de wereld vraagt je mede schuldig te worden. Maar nu is de amorele natuur dat waarnaar Faust moet en kan leven. Alleen niets doen, inertie, is het kwaad.

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-9

Contingentie

Is de contingentie te aanvaarden wanneer we geen zekerheid meer hebben van een transcendente metafysische toekomst? Betekenisvolheid is wat de start van de filosofie ook in zich draagt; nataliteit en bedoeld zijn. Kant. Het schandaal van de rede; je bent hier toevallig en de liefdevolle volwassenen brengen je het idee bij van zelfbeschikking.

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-9

Geseculariseerd polytheïsme

Vele goden
vele waardesystemen
vele zingevingssystemen.

Religie en rationaliteit zijn vormen waarmee de mens zich een vrijheid gecreëerd heeft tegenover de natuur en het noodlot.

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-9

Kwaad en het vertrouwen op het goede

"Of we willen of niet, we handelen en doen daarmee een beroep op onze riskante vrijheid. Daarbij zullen we het zonder vertrouwen nauwelijks kunnen stellen. In preciaire situaties, zegt Kant ergens, is er een soort plicht te vertrouwen. Zij vormt een kleine lichtkegel te midden van het duister waar je uit voortkomt en waar je naartoe gaat. Indachtig het kwaad dat we kunnen doen en dat ons kan worden aangedaan, kunnen we altijd proberen te doen alsof een god of onze eigen natuur het goed met ons voorhad."(274)

Het kwaad_Maleutiek_versie2018-9